

Phát triển năng lực lãnh đạo, quản lý của cán bộ quản lý trường trung học phổ thông tại tỉnh Sơn La

Nguyễn Huy Hoàng*; Vũ Việt Hùng*; Mai Anh Đức**; Vũ Quốc Cường***; Nguyễn Huy Huynh***; Nguyễn Văn Lục***, Nguyễn Phương Huyền****

*PGS. TS; **TS; *** ThS. Sở Giáo dục Đào tạo Tỉnh Sơn La

**** TS. Trường Đại học Giáo dục (Tác giả liên hệ)

Received: 27/11/2023 Accepted: 3/12/2023 Published: 8/12/2023

Abstract: In the current context of integration and economic development, the role of high school administrators in Sơn La is becoming increasingly important. Their leadership and management capacity plays a key role in shaping the quality of education, while meeting the diverse challenges of the modern education system. This article focuses on researching and evaluating the leadership and management capacity of high school administrators in Sơn La and contribute to the sustainable development of local communities.

Keywords: Leadership and management capacity; managers; education quality

1. Mở đầu

Trong thế kỷ 21, giáo dục được coi là nguồn lực quan trọng và động lực chính cho sự phát triển của mỗi quốc gia. Tại Việt Nam, hệ thống giáo dục đã trải qua một hành trình đầy thách thức và cơ hội, đặc biệt là ở các vùng nông thôn, miền núi, hải đảo và khu vực có nhiều dân tộc thiểu số. Trong bối cảnh này, vai trò của cán bộ quản lý (CBQL) trường Trung học phổ thông (THPT) tại các vùng miền núi, như tại tỉnh Sơn La, trở nên cực kỳ quan trọng. Họ không chỉ đóng vai trò trong việc xây dựng nền tảng kiến thức cho thế hệ trẻ mà còn góp phần quan trọng vào việc hình thành tư duy, nhân cách, khả năng thích ứng với bối cảnh thay đổi của học sinh, đồng thời là những người định hình tương lai chính trị, kinh tế, văn hoá và giáo dục của địa phương, của quốc gia.

Tại tỉnh Sơn La, một trong những tỉnh khu vực miền núi phía Bắc ở Việt Nam, giáo dục đang dần được cải thiện nhưng vẫn phải đối diện với những thách thức đặc biệt. Địa phương không chỉ phải đối mặt với vấn đề về hạ tầng giáo dục không đồng đều mà còn gặp phải các vấn đề xã hội như quan niệm của người dân về đầu tư cho giáo dục, thiếu các nguồn lực và hạn chế trong việc tiếp cận giáo dục. Trong bối cảnh này, năng lực lãnh đạo và quản lý của cán bộ quản lý trường THPT tại Sơn La trở thành một trong những yếu tố then chốt quyết định sự thay đổi để thành công của hệ thống giáo dục địa phương theo tinh thần Nghị quyết 29 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục.

Nghiên cứu giải quyết câu hỏi thực trạng năng lực lãnh đạo và quản lý của cán bộ quản lý trường THPT tại tỉnh Sơn La hiện nay như thế nào. Bên cạnh đó, chúng tôi đồng thời quan tâm về những thách thức đặt

ra trước họ, các chiến lược họ áp dụng để vượt qua những thách thức đó, và tác động của những quyết định và hành động của họ đối với CLGD và phát triển cộng đồng.

Phạm vi nghiên cứu sẽ bao gồm các CBQL trường THPT ở các huyện, thành phố thuộc tỉnh Sơn La. Chúng tôi dự định phương pháp nghiên cứu đa chiều, kết hợp cả phương pháp định tính và định lượng để thu thập dữ liệu và phân tích kết quả. Điều này sẽ giúp chúng tôi có cái nhìn toàn diện về năng lực lãnh đạo và quản lý của CBQL trường THPT tại Sơn La.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Năng lực lãnh đạo và quản lý nhà trường THPT

Năng lực lãnh đạo và quản lý nhà trường đã trở thành một chủ đề được quan tâm đáng kể vào đầu thế kỷ 21, được thúc đẩy bởi niềm tin rộng rãi rằng sự lãnh đạo, quản lý hiệu quả đóng vai trò then chốt trong việc định hình kết quả của trường học và học sinh. Lĩnh vực lãnh đạo và QLGD rất đa dạng, được đánh dấu bằng nhiều quan điểm khác nhau và thiếu sự đồng thuận nhất trí về bản chất chính xác của nó. Để thực hiện mục tiêu GD&ĐT, đội ngũ CBQL nhà trường cần nắm vững chủ trương đường lối của Đảng, chính sách pháp luật cũng như các quy định của Nhà nước để điều hành các hoạt động giáo dục của nhà trường đảm bảo chất lượng và hiệu quả. Chúng ta cần quan tâm xây dựng đội ngũ CBQL trường THPT để nâng cao CLGD

2.2. Thực trạng đội ngũ CBQL trường THPT tỉnh Sơn La

Theo báo cáo thống kê đến đầu năm học 2021 - 2022 của Sở GD&ĐT tỉnh Sơn La, tổng số CBQL, GV, NV cấp THPT toàn tỉnh là 1.834 người; trong đó CBQL là 121 người (tăng 16 người so với năm 2016),

GV 1.552 người (tăng 35 người so với năm 2016), NV 161 người (giảm 114 người so với năm 2016). Trình độ đào tạo: trình độ tiến sĩ 02 người; trình độ thạc sĩ 286 người (chiếm 15,59%, tăng 6,72% so với năm 2016). Số CBQL, GV, NV là người dân tộc thiểu số là 462 người (chiếm 25,19%), GV nữ là 1.128 người (chiếm 61,5%). 100% CBQL, GV, NV đã đạt chuẩn trình độ đào tạo theo quy định [5]. Cấp THPT đạt 1,8 GV/lớp (theo quy định tối đa 2,25 GV/lớp, trường nội trú 2,4 GV/lớp). Tỷ lệ GV đạt chuẩn trình độ đào tạo theo Luật giáo dục 2019 ở cấp mầm non là 82,23%, cấp tiểu học là 56,28%, cấp THCS là 63,48%. (Phụ lục 2.2)

Số liệu khảo sát đánh giá CBQL và GV về số lượng và chất lượng đội ngũ CBQL trường THPT, như sau:

Bảng 2.1. Đánh giá về việc số lượng CBQL các trường THPT tỉnh Sơn La

Đánh giá số lượng CBQL của các trường THPT	Số lượng	Tỉ lệ
Rất thừa	1	0,1
Rất thiếu	17	2,3
Tương đối thừa	18	2,4
Tương đối thiếu	198	26,6
Vừa đủ	510	68,5
Tổng	744	100,0

Nhận xét: số lượng CBQL của các trường trên địa bàn tỉnh là vừa đủ (68,5%). đánh giá chủ quan, gần 70% số người được hỏi giá tích cực về số lượng CBQL trên địa bàn tỉnh Sơn La.

Trong các nội dung còn lại, ta thấy được hai nhóm đánh giá thừa và thiếu CBQL có sự khác nhau rõ nét. Đối với các phương án thừa CBQL, cả hai mức độ rất thừa và tương đối thừa cũng chỉ dừng lại ở mức 2,5%; trong khi đó, nội dung rất thiếu và tương đối thiếu chiếm gần 30%. Như vậy, có thể thấy ý kiến của các CBQL và GV được hỏi về số lượng CBQL của các trường THPT của tỉnh Sơn La thiên về vừa đủ hoặc thiếu. Đây là con số rất cần phải có sự lưu ý cả trong ngắn và dài hạn để đảm bảo chất lượng cũng như số lượng CBQL của giáo dục tỉnh Sơn La.

Bảng 2.2. Đánh giá năng lực lãnh đạo, quản lý của CBQL trường THPT

Đánh giá năng lực lãnh đạo quản lý	Số lượng	Tỉ lệ
Dưới trung bình	2	0,3
Kém	3	0,4
Khá	375	50,4
Tốt	300	40,3
Trung bình	64	8,6
Tổng	744	100,0

Nhận xét: hơn 90% số người được hỏi đánh giá

năng lực lãnh đạo, quản lý của CBQL các trường THPT tỉnh Sơn là ở mức khá và tốt; trong đó, mức tốt là trên 40%. Nếu ta coi năng lực ở mức khá và tốt là điều kiện cơ bản để có thể hoàn thành chức năng, nhiệm vụ của người quản lý thì về cơ bản các CBQL của tỉnh đáp ứng được yêu cầu của công việc. Kết quả này cũng đồng thời đặt ra vấn đề tiếp tục phát triển, bồi dưỡng năng lực lãnh đạo, quản lý cho cán bộ QLGD của tỉnh (hơn 50% số người được hỏi đánh giá năng lực của CBQL tỉnh Sơn là ở mức khá).

Đồng thời, cho thấy còn dưới 10% số người được hỏi đánh giá năng lực QLGD của CB QLGD địa phương ở mức trung bình và dưới trung bình. Dù số lượng chưa tới 10%, nhưng rõ ràng kết quả này là vấn đề đáng lưu ý và cần phải có những biện pháp, chính sách phù hợp để hỗ trợ, nâng cao năng lực, kỹ năng, quản lý, lãnh đạo cho các CBQLGD của tỉnh Sơn La. Kết quả đánh giá cũng cho thấy gần 10% số người được hỏi nhận định CBQLGD, cụ thể là CB lãnh đạo các trường THPT có năng lực quản lý trung bình và dưới trung bình vì vậy cần phải có sự sàng lọc, bồi dưỡng, hỗ trợ kịp thời để các CBQL có thể làm tốt hơn vai trò quản lý của mình.

Chất lượng đội ngũ CBQL trường được thể hiện rõ nét trong năng lực lãnh đạo, quản lý của CBQL các trường THPT tỉnh Sơn. Nghiên cứu đánh giá của CBQL và GV về khía cạnh này cho thấy, về cơ bản các CBQL các trường THPT tỉnh Sơn La được các CBQL và GV đánh giá cao, điểm trung bình chung đạt 4,26. Điều đó cho thấy mức độ tin nhiệm, sự tin tưởng của những người được hỏi với kết quả làm việc của các CBQL các trường trên địa bàn khảo sát.

Trong số các kết quả được đánh giá cao, ta thấy nổi bật là nhóm các nội dung liên quan đến nắm vững và thực hiện tốt các văn bản chỉ đạo của cấp trên (4,4), thực hiện dân chủ trong hoạt động của nhà trường (4,34), năng lực điều hành, tổ chức, kiểm tra, đánh giá (4,32), ... Những kết quả nổi bật trong các khía cạnh này đều nói lên những phẩm chất quan trọng nhất của người quản lý, lãnh đạo trong các trường THPT. Kết quả này vừa nói lên năng lực của các CBQL trên địa bàn tỉnh vừa là thước đo, khía cạnh quan trọng nhất của người lãnh đạo. Nói cách khác, những người được hỏi đã đánh giá cao năng lực, kết quả làm việc của các CBQL trên địa bàn tỉnh, đặc biệt là các khía cạnh liên quan đến năng lực tổ chức, kiểm tra, nắm vững các chủ trương chỉ đạo của các nhà lãnh đạo có một số nội dung có ĐTB thấp hơn các nội dung khác như “Sử dụng tốt được tiếng dân tộc và biết ứng dụng tốt CNTT trong chuyên môn và quản lý, kết nối với cộng đồng chuyên môn và cộng đồng dân cư” (3,99), “Huy động và sử

dụng nguồn lực từ gia đình/ cộng đồng để phát triển nhà trường” (4,12). Có thể thấy, các nội dung này liên quan nhiều hơn đến “kỹ năng mềm” nếu so với các nội dung có ĐTB cao nhất ở trên. Sử dụng tốt tiếng dân tộc, CNTT, huy động sức mạnh từ các nguồn lực xã hội để phát triển nhà trường. Những khía cạnh này đôi khi không phải là mặt cơ bản, quan trọng nhất trong quản lý lãnh đạo nhưng ảnh hưởng rất lớn tới sự thành công của người lãnh đạo nhà trường. Chính vì vậy, điểm số đánh giá ở đây, tuy vẫn cao, nhưng thấp hơn các khía cạnh khác đòi hỏi Sở GD&ĐT cần chú ý bồi dưỡng những phẩm chất đặc thù này cho các CBQL trường THPT trên địa bàn tỉnh.

Tóm lại, từ việc xem xét một số khía cạnh của thực trạng đội ngũ CBQL giáo dục của tỉnh Sơn La về số lượng, năng lực quản lý và kết quả hoạt động quản lý, có thể thấy về cơ bản đội ngũ CBQLGD tỉnh Sơn La ở mức tốt. Bên cạnh đó, các cấp quản lý và ngành giáo dục tỉnh Sơn La cần phát triển đội ngũ, không để xảy ra tình trạng không đủ số lượng cũng như năng lực quản lý không đáp ứng được yêu cầu công việc. Các CBQL trường THPT tỉnh Sơn La được đánh giá cao ở việc nắm vững kiến thức chuyên môn cũng như các chủ trương chung của ngành giáo dục. Cần phát triển hơn nữa các kỹ năng liên quan đến tiếng dân tộc, kỹ năng CNTT cũng như huy động các nguồn lực xã hội trong phát triển giáo dục.

2.3 Giải pháp phát triển đội ngũ CBQL trường THPT tỉnh Sơn La

- Mục tiêu giải pháp: Nhằm nâng cao năng lực lãnh đạo, quản lý cho CBQL và năng lực chuyên môn cho GV THPT.

- Nội dung, cách thức và điều kiện thực hiện giải pháp:

(1) Rà soát, bổ sung biên chế GV theo định mức quy định; điều tiết cơ cấu GV, giải quyết triệt để tình trạng thừa, thiếu cục bộ.

(2) Triển khai thực hiện hiệu quả các văn bản pháp quy: Kế hoạch số 167/KH-UBND ngày 13/8/2020 về ĐT, BD CBQL, GV đáp ứng yêu cầu triển khai chương trình GDPT mới.

(3) Xây dựng Đề án đào tạo, phát triển đội ngũ nhà giáo và CBQL các cơ sở giáo dục công lập trên địa bàn giai đoạn 2021-2025.

(4) Xây dựng kế hoạch khảo sát, đánh giá năng lực GV toàn ngành giai đoạn 2021-2025 để có căn cứ và phương án ĐT, BD nâng cao năng lực đội ngũ; giải quyết chế độ đối với GV không đáp ứng được yêu cầu chuyên môn theo quy định hiện hành nhằm đảm bảo ĐNGV các cấp đủ năng lực để đảm nhận vai trò then chốt trong công tác cải tiến, nâng cao CLGD.

(5) Xây dựng và ban hành quy định về hệ thống tiêu chí, chỉ tiêu thi đua, khen thưởng được cụ thể hóa từ các quy định của nhà nước, của Bộ GD&ĐT, của UBND tỉnh Sơn La, trọng tâm là kết quả thực hiện cải tiến, nâng cao CLGD một cách thực chất để đánh giá CBQL, GV và các nhà trường.

(6) Nâng cao chất lượng ĐNGV ôn thi lớp 12.

3. Kết luận

Kết quả của nghiên cứu đã chỉ ra rằng CBQL trường THPT tại Sơn La đang đối mặt với nhiều thách thức đa dạng. Những thách thức này không chỉ đến từ bên trong hệ thống giáo dục như thiếu nguồn lực, hạ tầng kém, mà còn từ những yếu tố bên ngoài như văn hóa địa phương và các yếu tố xã hội. Tuy nhiên, cũng đã nhận thấy sự sáng tạo và cam kết của CBQL, những nỗ lực không ngừng để cải thiện tình hình và nâng cao CLGD.

Nghiên cứu này không chỉ đưa ra cái nhìn sâu hơn về tình hình hiện tại, mà còn đề xuất những hướng giải quyết và chiến lược phát triển ngành Giáo dục THPT. Các trường THPT khuyến khích đầu tư vào đào tạo và phát triển kỹ năng lãnh đạo, tạo điều kiện thuận lợi cho CBQL đổi mới và sáng tạo trong QLGD. Ngoài ra, tăng cường hợp tác giữa các trường THPT, chính quyền địa phương và các tổ chức xã hội trên địa bàn để tạo môi trường học tập và phát triển chung, khắc phục những thách thức và tranh thủ cơ hội để phát triển giáo dục THPT của tỉnh Sơn La.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Khoa giáo TU (2002), *Giáo dục và đào tạo trong thời kỳ đổi mới - chủ trương, thực hiện, đánh giá*, Nxb Chính trị quốc gia. Hà Nội

2. Ban Chấp hành TU (2013), *Nghị Quyết số 29-NQ/TW Hội nghị lần thứ tám Ban chấp hành Trung ương khóa XI về đổi mới căn bản toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội

3. Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Sơn La (2021), *Nghị quyết số 09-NQ/TU ngày 21/01/2021 về phát triển nguồn nhân lực tỉnh Sơn La giai đoạn 2021 - 2025, định hướng đến năm 2030*. Sơn La

4. Ban Thường vụ Tỉnh ủy (2021), *Chương trình hành động số 07-CTr/TU ngày 29/6/2021 của về thực hiện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng*.

5. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2006), *Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 05 tháng 5 năm 2006 ban hành Chương trình GDPT*. Hà Nội

6. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2012), *Thông tư số 42/2012/TT-BGDĐT ban hành Quy định về tiêu chuẩn đánh giá CLGD, về qui trình, chu kỳ kiểm định CLGD cơ sở GDPT, cơ sở GDTX*. Hà Nội.